

ROZDZIAŁ III

Aktualna sytuacja społeczno-gospodarcza Miasta Bogatynia

3.1. Syntetyczna charakterystyka miasta

3.1.1. Położenie i obszar miasta Bogatynia

Program rewitalizacji będzie realizowany dla Miasta Bogatynia, leżącego w powiecie zgorzeleckim, w województwie dolnośląskim. (Położenie: **N 50°54' E 14°57'** Okrąg: **N 50°54'27" E 14°57'34"**)

Miasto Bogatynia jest położone na wysokości 250 - 310 m n.p.m. i usytuowane w dolinie rzeki Miedzianki w Kotlinie Turoszowskiej otoczonej od południa Górami Łużyckimi, od wschodu Górami Izerskimi, a od północy Wzniosłością Działoszyńską będącą mocno rozczłonkowanym tektonicznie granitowym grzbieciem o wysokości 280 - 350 m n.p.m. Granicę zachodnią gminy stanowi dolina Nysy Łużyckiej.

Krajobraz okolic miasta został już jednak mocno zdeformowany, co jest w dużej mierze spowodowane działalnością kopalni i elektrowni Turów. Znikają naturalne formy ustępując miejsca sztucznym, takim jak zwałowiska (o wysokości ponad 100m) powstałe z nagromadzonej ziemi wybranej z odkrywki. Najbardziej rzucającym się w oczy elementem krajobrazu jest jednak sama odkrywka, która na dzień dzisiejszy stanowi jedną z największych "dziur" wykopanych przez człowieka.

Z racji swego położenia Bogatynia stanowi jedną z 43 polskich gmin należących do Euroregionu Nysa. Euroregion położony na styku trzech państw - Niemiec, Czech i Polski - to obszar zajmujący 10,6 tys. km², z czego 37,7% to część polska. Euroregion tworzą trzy samodzielne stowarzyszenia: Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa, Regionalne Stowarzyszenia Euroregionu Nysa (strona czeska) i Komunalne Stowarzyszenie Euroregionu Nysa (strona niemiecka). Stowarzyszenia te tworzą trójstronną Radę Euroregionu, do polityki której należy przede wszystkim tworzenie dogodnych warunków bezpośredniej współpracy transgranicznej.

Od niedawna w Bogatyni funkcjonuje jedno z siedmiu samochodowych przejść granicznych do Czech znajdujących się na terenie Euroregionu Nysa, podnosząc tym niewątpliwie walory turystyczne miasta.

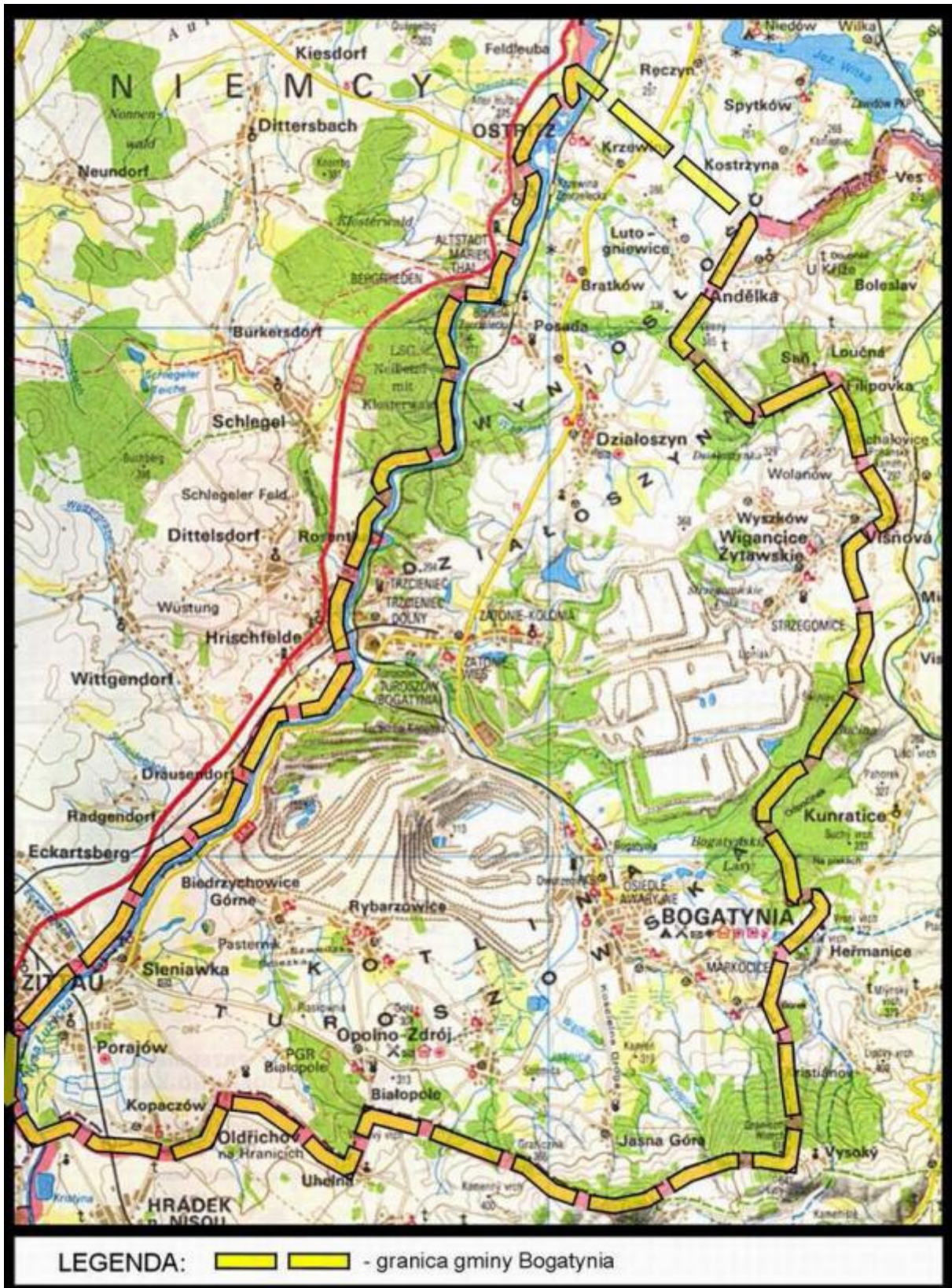
Rys. nr 1

Źródło: oficjalny portal internetowy: www.bogatynia.pl

Rys. nr 2

Źródło: oficjalny portal internetowy: www.bogatynia.pl

3.1.2 Podstawowe informacje o mieście

<p>3.1.2.1. Położenie i obszar miasta Bogatynia</p>	<p>Bogatynia położona na wysokości 250 - 310 m n.p.m. stanowi południowo - zachodnią część województwa dolnośląskiego. Usytuowana jest w dolinie rzeki Miedzianki w Kotlinie Turoszowskiej otoczonej od południa Górami Łużyckimi, od wschodu Górami Izerskimi, a od północy Wyniosłością Działoszyńską będącą mocno rozczłonkowanym tektonicznie granitowym grzbieciem o wysokości 280 - 350 m n.p.m. Granicę zachodnią gminy stanowi dolina Nysy Łużyckiej. Powierzchnia Bogatyni zajmuje 136 km².</p>
<p>3.1.2.2. Status</p>	<p>Miasto</p>
<p>3.1.2.3. Mieszkańcy</p>	<p>Ludność Obecnie miasto liczy 19274 tysięcy mieszkańców</p>
<p>3.1.2.4. Ochrona zdrowia i opieka społeczna</p>	<p>Gmina Bogatynia realizuje zadania związane z ochroną zdrowia mieszkańców zamieszkujących jej obszar poprzez następujące placówki służby zdrowia:</p> <p>1. Szpital Gminny (ul. Szpitalna 16). Szpital świadczy usługi medyczne na siedmiu oddziałach:</p> <ul style="list-style-type: none"> • anestezyjologicznym, • chirurgicznym (28 łóżek), • dziennym chemioterapii, • ginekologiczno – położniczym (22 łóżka), • noworodkowym (6 łóżek), • pediatrycznym (19 łóżek), • wewnętrznym (40 łóżek). <p>Przy szpitalu działa sala do zabiegów rehabilitacyjnych oraz laboratorium analityczne, a także m.in. następujące pracownie:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • endoskopii (tel. 77 32 032 w. 139) • mammograficzna (tel. 64 80 412) • rentgenowska (tel. 64 80 412) • serologiczna (tel. 64 80 410) • USG. <ol style="list-style-type: none"> 2. Przychodnia Rejonowa (ul. Wyczółkowskiego 15), 3. Przychodnia Rejonowa (ul. Fabryczna 1), 4. Wiejski Ośrodek Zdrowia Porajów (ul. Różana 8), 5. Wiejski Ośrodek Zdrowia Opolno Zdrój (ul. Kasztanowa 20), 6. Wiejski Ośrodek Zdrowia (Działoszyn 162), 7. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ELTUR ZDROWIE” (ul. Pocztowa 13), 8. Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „TUR-MED” (ul. Mickiewicza 11 a), 9. Wojewódzki Szpital dla Nerwowo i Psychiczenie Chorych w Sieniawce (ul. Rolnicza 25).
<p>3.1.2.5. Sport i turystyka</p>	<p>Tereny sportowo – rekreacyjne zlokalizowane na terenie samorządu zarządzane są przez Ośrodek Sportu i Rekreacji w Bogatyni. Infrastruktura sportowa składa się z następujących obiektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kryty basen oraz hala sportowa wraz z kręgielnią przy szkole podstawowej nr 3 w Bogatyni wraz z kompleksem boisk sportowych oraz pełnowymiarową halą sportową, • dwa stadiony sportowe (stadion lekkoatletyczny z wymaganymi certyfikatami oraz stadion lekkoatletyczny wraz z halą sportową), • korty tenisowe, • boiska piłkarskie w sołectwach. <p>W mieście funkcjonuje klub piłkarski „Granica Bogatynia”.</p>

	<p>Działają również Ludowe Zespoły Sportowe, między innymi w Markocicach oraz w Krzewinie.</p> <p>Dodatkowo po obszarze gminy Bogatynia prowadzą piesze trasy turystyczne Polskiego Towarzystwa Turystyczno – Krajoznawczego, są to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Krzewina – Bogatynia (o długości 15,5 km) prowadzący przez Bratków, Posadę, Działoszyn oraz Trzciniec, • Sieniawka – Bogatynia (o długości 15 km) biegnący przez Kopaczów, Białopole, Opolno Zdrój oraz Jasną Górę. <p>Atrakcje turystyczne gminy to przede wszystkim bezpośrednie położenie na granicy z Republiką Czeską oraz Niemcami. Bogatynia to odpowiednia baza wypadowa do Liberca, Zittau, w Góry Łużyckie i Sudety.</p> <p>Warto podkreślić, że atrakcyjność turystyczną regionu wzmacniają dodatkowo szlaki rowerowe, biegnące przez teren gminy Bogatynia.</p> <p>Na terenie miasta i gminy Bogatynia przebiegają następujące szlaki rowerowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obwodnica Bogatyńska o długości 58,1 km. Jest to najdłuższy szlak rowerowy biegnący przez teren gminy. Przez trzy kraje - między przejściami granicznymi Lutogniewice / Andelka i Krzewina / Ostritz o długości 4,5 km. Początek szlaku znajduje się na przejściu granicznym Lutogniewice / Andelka. Na przejściu znajduje się schemat ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych usytuowanych na terenie miasta i gminy Bogatynia oraz liczne drogowskazy. Droga asfaltowa wiedzie do miejscowości Lutogniewice, dojazd do drogi wojewódzkiej nr 352, dalej do miejscowości Krzewina.
--	---

	<p>Następnie należy dojechać do Nysy Łużyckiej, skręcić w lewo i minąć przejście graniczne Krzewina / Ostritz. Przy przejściu znajduje się tablica ze schematem ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych usytuowanych na terenie miasta i gminy Bogatynia. W tym miejscu kończy się szlak żółty.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Między przejściem granicznym Lutogniewice / Andelka i Studniskami Dolnymi, połączenie z międzynarodowym szlakiem turystycznym Zgorzelec - Jelenia Góra o długości 19,4 km. Początek szlaku znajduje się na przejściu granicznym Lutogniewice / Andelka. Później należy dojechać do miejscowości Lutogniewice, skręcić w prawo do drogi powiatowej nr 12315, do miejscowości Kostrzyna, a następnie do miejscowości Spytków. Później należy zjechać z drogi asfaltowej prosto w drogę polną do Ośrodka Wodnego KWB "Turów S.A." przy jeziorze Witka, skręcić w lewo i wzdłuż jeziora jedziemy do miejscowości Ręczyn. Potem należy przejechać przez zaporę wodną na Jeziorze Witka i kierujemy się do miejscowości Niedów. Dalej, drogą powiatową nr 12317 do miejscowości Witka. Po dojechaniu do pieszego szlaku niebieskiego, należy skręcić w lewo i skierować się gminną drogą do miejscowości Wrociszów Dolny. Następnie drogą polną, szutrową do miejscowości Sulików. W Sulikowie na rynku powinno się wyjechać w drogę powiatową nr 12390 do miejscowości Studniska Dolne. Dojeżdżamy do drogi wojewódzkiej nr 358. W tym miejscu, przy remizie strażackiej OSP, kończy się szlak niebieski a zaczyna międzynarodowy szlak rowerowy Zgorzelec - Jelenia Góra. • Jasna Góra - Bogatynia o długości 5,2 km. Początek szlaku znajduje się przy przystanku autobusowym, przy odejściu od szlaku zielonego. Należy zjechać w dół drogą utwardzoną kamieniem - tzw. "drogą kościelną", której walorem są wyjątkowe
--	---

	<p>krajobrazy - do skrzyżowania z drogą Bogatynia - Sieniawka obok stacji paliw. Na skrzyżowaniu powinno się skręcić w prawo w ul. Opolowską, a następnie w ul. II Armii WP do centrum Bogatyni.</p> <p>Szlaki rowerowe usytuowane są na istniejących już drogach terenowych, polnych i lokalnych, z których korzystają również inni użytkownicy (pojazdy, piesi, zaprzęgi konne i inni).</p>
<p>3.1.2.6. Gospodarka Komunalna</p>	<p>Zaopatrzenie w wodę</p> <p>Gmina Bogatynia zaopatrywana jest przez sieć wodociągową o długości 116,3 km, z czego na terenie miejskim wypada 52,5 km, z 3153 przyłączami do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. Do obiektów zaopatrujących gminę w wodę należą zbiorniki:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w Zatoniu, • na rzece Witce w Niedowie, • wyrównania dobowego przy Elektrowni „Turów”. <p>System zasilany jest poprzez rurociąg od zbiornika w Niedowie do Zatonia. Ponadto powierzchniowe ujęcia wodne znajdują się w Jasnej Górze, Opolnie Zdroju oraz Bogatyni. Stan techniczny sieci jest zróżnicowany, zależy od wieku i rodzaju materiału, z jakiego została wykonana. Wodociągi magistralne oraz rozdzielcze budowano głównie z rur PCV.</p> <p>Poniżej, w formie tabelarycznej, przedstawiono niektóre z parametrów opisujących sieć wodociągową gminy.</p> <p>Gospodarka ściekowa</p> <p>Długość sieci kanalizacyjnej ogólnospławnej oraz gospodarczej wynosi ponad 39 km (obszar miejski – 25,2</p>

	<p>km). Korzysta z niej 18465 mieszkańców, z czego przeszło 86 % to mieszkańcy obszarów miejskich.</p> <p>Gospodarka odpadami</p> <p>Składowisko odpadów komunalnych jest zlokalizowane w północnej części miasta na działkach stanowiących własność gminy. W strefie bezpośredniej ochrony nie ma siedlisk ludzkich, ani użytkowanych działek rolnych. Pojemność całkowita pola odkładcze wynosi 180 tys. m³. Umożliwia to bezpieczne dla środowiska naturalnego składowanie na okres około 20 lat.</p> <p>Nad prawidłowością funkcjonowania gospodarki odpadami na terenie gminy czuwa Gminne Przedsiębiorstwo Oczyszczania (całość udziałów Spółki jest w posiadaniu Gminy Bogatynia).</p> <p>Przedmiotem działalności Spółki jest prowadzenie działalności usługowej w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wywozu i zagospodarowania śmieci i odpadów, • oczyszczania ulic, placów i innych terenów, usuwanie śniegu i lodu, • usuwania i wywozu ścieków komunalnych, • utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwianie odpadów komunalnych, • zagospodarowania metalowych odpadów i złomu, • zagospodarowania niemetalowych odpadów, • budowy i naprawy systemów kanalizacyjno-ściekowych i wodnych, • wynajemu środków transportu lądowego, • transport pasażerskiego, pozazakładowego drogowego, • towarowego transportu drogowego, • handlu paliwami stałymi i płynnymi,
--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • usług (robót) związanych z remontami i naprawami. <p>Energetyka</p> <p>Obecnie na terenie gminy znajdują się fragmenty linii elektroenergetycznych blokowych o napięciu 400 kV i 220 kV. Łączą one Elektrownię „Turów” ZE STACJĄ SYSTEMOWĄ Mikułowa. Zarówno linie jedno, jak i dwutorowe są ważnym elementem sieci przesyłowej w krajowym systemie elektroenergetycznym. Umożliwiają wyprowadzenie mocy z Elektrowni „Turów”. W całości zarządzają nimi Polskie Sieci Elektroenergetyczne S.A.</p>
<p>3.1.2.7. Profil Środowiskowy</p>	<p>Bogatynia jest gminą o charakterze przemysłowym ze znacznym udziałem obszarów leśno rolnych. Teren gminy jest najsilniej uprzemysłowionym obszarem powiatu i jednym z najsilniej uprzemysłowionych w regionie. Na terenie gminy funkcjonują dwa wielkie zakłady przemysłowe Elektrownia i Kopalnia Węgla Brunatnego „Turów”, które stanowią filar gospodarczy całego regionu oraz małe i średnie przedsiębiorstwa o profilu produkcyjno – usługowo - handlowym.</p> <p>Koncentracja źródeł zanieczyszczeń w miejscowościach gdzie działają zakłady powoduje także, zanieczyszczenie w pewnym stopniu okolicznych terenów. Stopień zanieczyszczenia w dużej mierze zależy od siły i kierunku (zasięg przenoszonych zanieczyszczeń) oraz częstotliwości wiatrów (ilość przenoszonych zanieczyszczeń).</p> <p>Badania monitoringowe jakości powietrza prowadzone są przez Inspekcję Ochrony Środowiska w ramach programu „Czarny Trójkąt” na stacji pomiarowej w Działoszynie. Przeprowadzone badania w 2002 roku wykazały, że</p>

	<p>stężenia SO₂, pyłu zawieszonego PM-10, NO₂ i CO nie przekraczają polskich norm jakości powietrza. Na przestrzeni lat stwierdza się spadek wartości 24-godzinnych stężeń SO₂, NO₂ i CO. Wartości te dla pyłu PM-10 ulegają wahaniom. Nie stwierdza się również przekroczeń granicznych dla w/w wskaźników zanieczyszczeń określonych w dyrektywach UE, a także zalecanych wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia. Związane jest to z podjęciem działań modernizacyjnych na terenie Elektrowni „Turów” – zmniejszenie ilości spalane go węgla, zmiana zawartości siarki i popiołu w węglu oraz poprawa skuteczności elektrofiltrów, a także wymiana przestarzałych kotłów pyłowych na fluidalne.</p> <p>Specyficzne położenie regionu sprawia, że na stan czystości powietrza atmosferycznego wpływ mają zanieczyszczenia transgraniczne z terenu Czech i Niemiec. Podjęta na początku lat 90-tych współpraca przygraniczna obszarów Czech, Niemiec i Polski doprowadziła do modernizacji energetyki na terenie tych krajów, co spowodowało odnowę środowiska. We wszystkich tych krajach odnotowano spadek poziomu zanieczyszczeń poniżej obowiązujących norm.</p> <p>W wyniku odkrywkowej eksploatacji węgla brunatnego powstały w rejonie Bogatyni wielkoprzestrzenne, antropogeniczne formy terenowo – odkrywkowe: wyrobisko górnicze oraz nadpoziomowe zwałowisko nadkładu.</p> <p>Ograniczenie ujemnego wpływu na powierzchnię terenu już zajętego odbywa się poprzez odpowiednią gospodarkę, rekultywację oraz zagospodarowanie obszarów zrekultywowanych. Prowadzona od lat 60 – tych rekultywacja zwałowiska zewnętrznego, pozwoliła uzyskać 1445 ha zalesionego terenu. 706 ha zostało przekazane Regionalnej Dyrekcji Lasów. Na pozostałych obszarach prowadzone są prace pielęgnacyjne. Corocznie</p>
--	--

	<p>poddawane jest procesowi rekultywacji około 70 ha poeksploatacyjnych.</p> <p>Na skutek eksploatacyjnej działalności KWB „Turów” zmieniają się stosunki wodne. Powstałe przeobrażenia dotyczą zmian charakterystyk hydrologicznych w obszarze zlewni, przekształceń sieci hydrograficznej, jakości oraz ilości wody w odbiornikach. Aktualnie system odwadniania KWB „Turów” spełnia swoje podstawowe zadanie umożliwiające bezpieczne wydobywanie kopaliny. Wody z odwodnienia powierzchniowego spływają do pompowni, ulegając po drodze zanieczyszczeniu ilastą zawiesiną koloidalną. Wody głębinowe z odwodnienia studziennego są czyste (I i II klasa) i nie wymagają oczyszczenia przed zrzutem. Głównym odbiornikiem wypompowywanych z kopalni wód jest rzeka Nysa Łużycka.</p> <p>Przełomem dla poprawy atmosfery było rozpoczęcie modernizacji Elektrowni „Turów”. Program turoszowski to także pierwszy kompleksowy program odnowy techniczno – ekologicznej w energetyce polskiej. Pochłonął on około 1,5 mld USD i został zrealizowany w ciągu 10 lat.</p> <p>Sieć monitoringu zanieczyszczeń atmosfery Worka Żytawskiego została zbudowana jako system zakładowy Elektrowni „Turów”, w wyniku decyzji Wojewody Jeleniogórskiego z dnia 13 listopada 1991 roku. Zobowiązuje ona zakład do wykonywania ciągłych pomiarów zanieczyszczeń pyłowo – gazowych, które pozwoliłyby ocenić ogólny stan powietrza atmosferycznego regionu. Zadaniem utworzonego centrum pomiarowego w Działoszynie jest nie tylko zbieranie informacji ze stacji terenowych Worka Żytawskiego oraz stacji monitoringu Czarnego Trójkąta i ich przesył do Elektrowni „Turów”, ale także komunikacja z odbiorcami informacji oraz współpraca z nimi (WIOŚ – Jelenia Góra, SANEPID – Zgorzelec).</p>
--	---

	<p>Współpraca ta jest niezbędnym elementem działalności Wydziału Ochrony Środowiska.</p>
<p>3.1.2.8. Profil gospodarczy</p>	<p>Uwarunkowania naturalne i determinanty ekonomiczne wyznaczają główne kierunki aktywności gospodarczej. Fundamentalną rolę odgrywa przemysł wydobywczy i energetyczny. Stanowi on podstawowe źródło dochodów budżetu gminy i jej mieszkańców. Elektrownia i Kopalnia Węgla Brunatnego „Turów” wywierają istotny wpływ nie tylko na sytuację ekonomiczną, ale także na jej charakter, pomniejszając znaczenie innych działów gospodarki. Na terenie miasta i gminy Bogatynia jest zarejestrowanych około 3000 podmiotów gospodarczych. Najwięcej podmiotów jest zarejestrowanych w sektorze handlowym, budowlanym i usługowym.</p> <p>Ponadto do ważniejszych zakładów pracy należą:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bogatyńskie Wodociągi i Oczyszczalnia S.A., • Gminne Przedsiębiorstwo Oczyszczania Miasta Sp. z o.o., • Samodzielny Publiczny Zespół Opieki Zdrowotnej, • Miejski Zakład Gospodarki Komunalnej – Zakład Budżetowy, • Gminny Zarząd Mienia Komunalnego Sp. z o.o., • Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej S.A., • Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska”, • Zakłady Bawełniane „Dall” S.A. (filia) z siedzibą w Głuszycy. <p>Poza miastem największe skupiska działalności gospodarczej znajdują się na terenie sołectw o dużej liczbie mieszkańców, są to:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Porajów, • Opolno Zdrój, • Sieniawka,

	<ul style="list-style-type: none"> • Działoszyn. <p>Największym zakładem pod względem potencjału ekonomicznego oraz zajmowanego obszaru (66 km²) jest Kopalnia Węgla Brunatnego „Turów”. Odkrywka o powierzchni 23 km² zlokalizowana jest na zachód od miasta. Obszar hałd, tzw. zwałowisko zewnętrzne o areale 22 km², położone jest na północ od Bogatyni. W planach rozwoju kopalni przewiduje się objęcie eksploatacją odkrywkową maksymalnie dalszych 6 km². Elektrownia „Turów” znajduje się w zachodniej części gminy, pomiędzy Zatoniem a Trzcińcem – dzielnicami Bogatyni.</p> <p>Pozostałe zakłady rozproszone są we wszystkich częściach gminy. Zlokalizowane są zarówno w starej XIX – wiecznej tkance, jak również w obiektach wybudowanych po 1945 roku.</p>
<p>3.1.2.9. Profil organizacyjno -instytucjonalny</p>	<p>Szkolnictwo podstawowe, ponadpodstawowe i ponadgimnazjalne</p> <p>W gminie Bogatynia w chwili obecnej funkcjonują placówki szkolne szczebla zarówno podstawowego (6 szkół podstawowych), jak i gimnazjalnego (4 gimnazja). Na etapie nauczania opiekę nad dziećmi i młodzieżą w tym zakresie sprawują następujące placówki szkolne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 szkół podstawowych, • 4 gimnazja, • 1 liceum ogólnokształcące, • zespoły szkół ponadgimnazjalnych (licea profilowane i technika), • liczbę placówek oświatowych uzupełniają szkoły zawodowe (szczebla średniego i policealnego) oraz przedszkola.

Wychowanie przedszkolne

Na terenie gminy Bogatynia działa sześć przedszkoli z rozbudowaną siecią oddziałów.

3.2. Charakterystyczna sylweta miasta Bogatynia

Miasto Bogatynia o powierzchni 136 km² położone jest w dolinie rzeki Miedzianki w Kotlinie Turoszowskiej otoczonej od południa Górami Łużyckimi, od wschodu Górami Izerskimi a od północy Wzniosłością Działoszyńską będącą mocno rozczłonkowanym tektonicznie granitowym grzbietem o wysokości 280 - 350 m n.p.m. Okolice miasta zostały mocno zdeformowane. Przyczyniła się do tego działalność kopalni i elektrowni Turów. Powstały sztuczne formy - zwałowiska (o wysokości ok. 100m) z nagromadzonej ziemi wybranej z odkrywki. Rzucą się ona w oczy i jest z pewnością jedną z największych "dziur" wykopanych przez człowieka. W Bogatyni dominuje niska zabudowa, przeważnie murowana, niejednolita pod względem stylów architektonicznych. W mieście brakuje wyraźnie zarysowanego centrum.

Bogatynia. Kościół pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny przy ul. Kurzańskiej.

Bogatynia. ul. Daszyńskiego

Bogatynia. Ulica Daszyńskiego.

Bogatynia. Urząd Miasta i Gminy przy ul. Daszyńskiego.

Nad miastem górują – wieża neogotyckiego kościoła pod wezwaniem Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Marii Panny przy ul. Kurzańskiej oraz kominy bogatynskich zakładów włókienniczych, późniejszych Zakładów Bawełnianych „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja. Obiekt przemysłowy usytuowany jest niemal w „sercu miasta”, hale produkcyjne i inne zakładowe budynki pochodzą z dziewiętnastego wieku.

Bogatynia. Zakłady Bawełniane „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja.

Bogatynia. Zakłady Bawełniane „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja

Bogatynia. Zakłady Bawełniane „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja

Bogatynia. Zakłady Bawełniane „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja.

Bogatynia. Zakłady Bawełniane „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja

Bogatynia. Zakłady Bawelniane „DOLTEX” S.A. przy ul. 1 Maja

Bogatynia. Gminna Spółdzielnia „Samopomoc Chłopska” przy ul. Kościuszki.

Wśród niskiej zabudowy Bogatyni wyróżniają się domy przysłupowo – zrębowe stanowiące przykład architektury łużyckiej. Unikatowy jest tzw. dom łużycki przy ul. Kościuszki pokryty łuską drewnianą. Z przednapoleońskich czasów pochodzi dom przysłupowo – zrębowy usytuowany przy ul. Głównej. Postawiony został w 1793 r., świadczy o tym data wyryta nad drzwiami. W przeciwieństwie do pozostałych domów stojących na piaskowcu, posadowiony został na granitowych fundamentach. W dzielnicy Bogatyni – Markocicach architektura łużycka zachowała się najlepiej. Jej świadectwem jest najlepiej zachowany budynek przy ul. Dąbrowskiego. Do dnia dzisiejszego w budynku tym zachowały się różne elementy z początków dziewiętnastego wieku - drewniane, rzeźbione żaluzje, parapety, stropy jak również piorunochron na dachu z wiatromierzem.

Charakterystyczne dla domów przysłupowo – zrębowych są zaokrąglone, drewniane łuki. Zachowują one proporcje izby belkowej i często noszą ciężar całego piętra, względnie dachu. Domy zabudowy przysłupowej łączą w sobie dwa ludowe rodzaje budownictwa: słowiański styl belek i pochodzący z Frankonii mur pruski. Nowością budownictwa łużyckiego były przysłupy, które zobaczyć można po stronie szczytowej i przylegającej do niej stronie okapowej, po której znajduje się również część mieszkalna. Pojęcie - przysłupy pochodzi od słowa „umbinden” (obwiązać) i zostało wprowadzone przez saksońskiego badacza budynków O.Grunera. Specjaliści rozumieją pod nim co najmniej dwustronne rusztowanie podporowe. Dom przysłupowy nie został wynaleziony przez budowniczych, lecz przez zwykłych rzemieślników. W ciągu czterystu lat ulepszano tę konstrukcję, dopasowując ją do coraz to nowszych wymagań. Do dnia dzisiejszego zachowało się wiele przeróżnych domów przysłupowych: małych, dużych, wąskich, szerokich.

Bogatynia. Dom łużycki

Bogatynia. Fragment domu łużyckiego

Bogatynia. Fragment domu łużyckiego

Pod względem budowy domy łużyckie charakteryzują się dużą różnorodnością. Dogodna konstrukcja dała budowniczym możliwość uwzględnienia lokalizacji oraz rodzaju użytkowania. Zasadniczo rozróżnia się w domach przysłupowych konstrukcję ryglową i starszą pod względem budowniczym budowę wielopłytową, przy czym istnieją również formy mieszane.

Budowa ryglowa - młodszy styl budowania weszła do użycia później i stanowi postępowanie pod względem konstrukcyjnym. Niezależnie od tego jak wykonane jest w tym stylu piętro, zawsze jest pojedynczo obwiązane i osadzone na parterze, na własnej podwalinie, przez co nie ma żadnego konstrukcyjnego połączenia między piętrami. Tak zbudowany dom przysłupowy jest dwupiętrowy. Górne piętro nazywane jest „koszem (muru pruskiego)”, a w rzadkich przypadkach wykończone jest ścianą kolankową o wysokości połowy piętra.

Bogatynia. Zabudowa przysłupowo – zrębowa.

Z kolei budowę wielopiętrową, zwaną również budową długosłupową, wyróżnia fakt, iż wszystkie słupy muru pruskiego od podłoża przy dolnej części ściany aż do wysokości izby znajdującej się na piętrze przechodzą w jednej części. W najprostszym przypadku mogły się na nich opierać więzary dachowe. Jeśli słupy były dłuższe, istniała możliwość przedłużenia parteru do poziomu poddasza. Analogicznie, jeszcze dłuższe słupy dawały możliwość wybudowania kompletnego piętra. W taki sposób dom przysłupowy posiadał dwa piętra. Zawsze jednak znamienne było, iż konstrukcja słupów przebiegających przez parter i piętro, na wysokości całej ściany, była jednolita. Wada takiego sposobu budowania muru pruskiego polegała na tym, iż słupy używane do budowania, musiały być bardzo długie, co utrudniało cieśli ich stawianie i wiązanie. Ponadto, skrzyżowane zastrzały uniemożliwiały regularne wbudowywanie większych okien, co nie było adekwatne do rosnącej potrzeby większej ilości światła. Strop izby z belek stanowi jednocześnie podłogę piętra. Przez nieodwracalny proces pęcznienia i kurczenia materiału, dochodzi do jego napięcia i następuje jego zdeformowanie wobec przylegającej do niego części kamiennej.

Bogatynia. Zabudowa łużycka

3.3. Podstawowe informacje o województwie dolnośląskim

3.3.1. Położenie i walory województwa

Województwo dolnośląskie usytuowane jest w południowo – zachodniej części Polski, w dorzeczu górnej i środkowej Odry. Region sąsiaduje z województwami: opolskim, wielkopolskim, lubuskim.

Na długości 432 km graniczy z Republiką Czeską, a od zachodu na długości 80 km z republiką Federalna Niemiec. Stolica Dolnego Śląska jest Wrocław (634 tys. mieszkańców). Jako silny ośrodek przemysłowy, akademicki, naukowy i kulturalny należy do najprężniej rozwijających się miast w Polsce.

Województwo dolnośląskie wyróżnia się dobrze rozwiniętą siecią osadniczą i wysokim poziomem urbanizacji, zajmując pod tym względem czołowe miejsce w Polsce. Region liczy niemal 3 mln mieszkańców, z czego w 89 miastach zamieszkuje ponad 71 5 ludności.

Województwo leży na skrzyżowaniu szlaków transportowych o znaczeniu krajowym i europejskim (min. III Paneuropejski korytarz transportowy łączący Niemcy z Ukrainą, połączenie Skandynawii via Polska z Czechami i Austrią). Główna rzeka Odra jest skanalizowana (stopnie wodne, kanały ulgi) do Kędzierzyna do brzegu dolnego, a żeglowna aż do Morza Bałtyckiego. Komunikacja lotnicza jest stosunkowo dobrze rozbudowana. Głównym lotniskiem województwa jest Port Lotniczy we Wrocławiu. Lotnisko obsługuje połączenia krajowe do Warszawy i połączenia międzynarodowe (Niemcy, Dania, Austria).

Województwo dolnośląskie jest urozmaicone geograficznie i krajobrazowo. Zamknięte od południa pasmem Sudetów, obejmuje także obszar Przedgórze Sudeckiego oraz niziny: Śląską i Śląsko-Łużycką. Dużą wartość ekologiczną mają Bory Dolnośląskie oraz zwarte kompleksy leśne w Sudetach. Na terenie województwa znajdują się parki narodowe (Karkonoski i Gór Stołowych) i liczne parki krajobrazowe. W Sudetach istnieje bogata sieć ośrodków rekreacyjnych i dogodne warunki do uprawiania sportów zimowych, szczególnie w Karkonoszach. Potencjał lecznictwa uzdrowiskowego tworzą przede wszystkim specyficzne właściwości klimatu, zasoby surowców leczniczych oraz infrastruktura świadczenia usług. Na terenie województwa istnieją bogate i różnorodne złoża wód mineralnych i leczniczych, w tym radoczynnych i termalnych. Umiejscowiona jest tu piąta część wszystkich placówek lecznictwa uzdrowiskowego funkcjonujących w Polsce. Najbardziej znane uzdrowiska w Kotlinie Kłodzkiej, z kilkusetletnią tradycją, często odwiedzane są przez kuracjuszy zagranicznych.

Dolny Śląsk jest również regionem o najbogatszych zasobach zabytkowych w kraju. Są wśród nich posiadające rangę światową: Ostrów Tumski i Rynek we Wrocławiu, pocysterskie zespoły klasztorne. Istnieje wiele zabytków o znaczeniu regionalnym i lokalnym – liczne zamki (np. w Książu), zabytkowe wiejskie rezydencje. Ukształtowanie geograficzne, warunki środowiska przyrodniczego oraz zasoby kulturowe i historia regionu, powodują że turystyka na Dolnym Śląsku jest jedną z podstawowych sfer działalności w województwie. Istotnymi elementami wspomagającymi rozwój ruchu turystycznego w województwie są liczne przejścia graniczne z Republiką czeską i z Niemcami.

Województwo dolnośląskie należy do najbardziej uprzemysłowionych regionów kraju. Znaczny udział przemysłów wydobywczych i przetwórczych wynika z bogatych zasobów surowców mineralnych: budowlanych, rudy miedzi, na której bazuje Legnicko – Głogowskie Zagłębie Miedziowe oraz węgla brunatnego (podstawa kompleksu energetycznego w tzw. „worku turowskim”). Dolnośląskie zajmuje wysokie miejsca w kraju w produkcji urządzeń elektrotechnicznych, maszyn elektrycznych (sprzęt gospodarstwa domowego). Dobrze rozwinięty jest przemysł spożywczy, chemiczny, motoryzacyjny.

Przemysł nie jest równomiernie rozmieszczony na terenie województwa. Wiodącym regionem jest aglomeracja Wrocławia – około 30 % ogółu zatrudnionych w przemyśle województwa. W okresie transformacji wystąpiły w regionie i nadal utrzymują się problemy związane z restrukturyzacją wielkich zakładów państwowych i ich skutkami społecznymi, np. likwidacja nieefektywnego Wałbrzyskiego Zagłębia Węglowego wpłynęła na wysokie bezrobocie w powiatach wałbrzyskim i kłodzkim.

Charakterystyczne cechy rolnictwa województwa dolnośląskiego to niski, w porównaniu z resztą kraju, wskaźnik prywatnej własności gruntów (duży udział gruntów Skarbu Państwa), większa od średniej w kraju wielkości gospodarstwa indywidualnych, większa od średniej w kraju wielkość plonów z hektara: pszenicy, jęczmienia, ziemniaków, rzepaku, buraków cukrowych i kukurydzy.

Województwo dolnośląskie charakteryzuje się wysokim odsetkiem osób z wykształceniem wyższym, ponad połowa ludności posiada wykształcenie średnie. Istotną rolę w dolnośląskim systemie edukacji odgrywają szkoły wyższe. Pod względem liczby studiujących w szkołach wyższych region plasuje się na czwartym miejscu w kraju. Większość spośród 24 uczelni ma swoje siedziby we Wrocławiu. Placówki szkolnictwa wyższego funkcjonują także w Legnicy, Wałbrzychu i Jeleniej Górze, w kilku innych ośrodkach działalność edukacyjną prowadzą wydziały, filie i punkty konsultacyjne szkół wyższych.

Województwo dolnośląskie jest aktywne we współpracy regionalnej i transgranicznej w relacjach międzynarodowych. Dużą dynamikę działalności wykazują zwłaszcza dwa Euroregiony: „Glacensis” (polsko – czeski) oraz „Niesse – Nisa – Nysa” (polsko – czesko – niemiecki).

Główne problemy rozwoju województwa:

- infrastruktura komunikacyjna- niskie parametry techniczne dróg, segregacja ruchu lokalnego i tranzytowego (brak obwodnic najważniejszych miejscowości regionu), niedostateczna ilość mostów przez rzekę Odrę i jej dopływy,
- braki w zakresie infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków bytowo-komunalnych i produkcyjnych oraz systemów segregacji utylizacji odpadów komunalnych, wysoki stopień zanieczyszczenia środowiska naturalnego, głównie wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleb, trwałe zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego ludzi i mienia w zlewni rzeki Odry i jej dopływów,
- stosunkowo duża koncentracja w gospodarce województwa jednego rodzaju przemysłu (przemysł wydobywczy: kopalnie rud miedzi w zagłębiu legnickim oraz węgla brunatnego w „worku turoszowskim”) uzależnionego od rynku, na którym obserwuje się cykliczne zmiany popytu i podaży,
- kryzys na obszarach zdominowanych przez schyłkowe gałęzie przemysłu (górnictwo węgla kamiennego w okolicy Wałbrzycha i Nowej Rudy, włókiennictwo w powiatach dzierzoniowskim i kamiennogórskim) oraz na obszarach wiejskich cechujących się gorszymi warunkami do prowadzenia produkcji rolnej (tereny górskie w południowej części województwa),

- duże rozdrobnienie działalności gospodarczej i dominacja jednoosobowych firm, niski poziom innowacyjności większości podmiotów gospodarczych
- wysoki, zwiększający się poziom bezrobocia, zarówno w ujęciu globalnym jak i różnych grup społecznych, a zwłaszcza na terenach pogórnicych oraz w pasie powiatów Przedgórze Sudeckiego,

Szanse dla rozwoju województwa:

- położenie geograficzne województwa (odległość z Wrocławia do Warszawy i Berlina około 340 km), Pragi i Drezna (około 280 km)
- budowa i modernizacja dróg zapewniających dobre powiązania z krajowym systemem drogowym,
- wyższy niż w sąsiednich regionach poziom wydajności i przedsiębiorczości w różnych sektorach działalności gospodarczej, różnorodność kwalifikacji zawodowych pracowników,
- wykorzystanie potencjału Wrocławia jako podstawy do stworzenia ośrodka ponadregionalnego, ośrodka rozwoju społeczno-gospodarczego o znaczeniu europejskim,
- korzystne warunki dla rozwoju turystyki wypoczynkowej, uzdrowiskowej, przywrócenie dawnej świetności obiektom i terenom zabytkowym.

3.3.2. Województwo na tle kraju

Lp.	Treść	Rok 2000	Polska	Źródło
1	Powierzchnia w %	6,4,	100,0	RSW
2	Liczba ludności w %	7,7	100,0	RSW
3	Gęstość zaludnienia, m-k/km ²	149	124	RSW
4	Stopa urbanizacji w %	71,5	61,8	RSW
5	Liczba ludności w miastach powyżej 100 tys. Mieszkańców (w tys.) Wrocław Legnica Wałbrzych	633,9 109,1 134,7		Ludność wg płci, wieku, województw, powiatów, miast i gmin (GUS 2001)
6	Pracujący wg sektorów w %	100,0	100,0	BAEL (GUS)
a	rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo	10,1	18,7	
b	przemysł, budownictwo	33,0	31,1	
c	usługi	56,9	50,2	
7	PKB na 1 mieszkańca w %	103,4	100,0	PKB
a	-w województwie			
	-w podregionach (NTS-3)			
a	Jeleniogórsko-wałbrzyski	80,3	100,0	
b	Legnicki	128,8	100,0	

Lp.	Treść	Rok 2000	Polska	Źródło
c	Wrocławski	74,9	100,0	
d	m. Wrocław	152,7	100,0	
8	Wartość dodana brutto na 1 pracującego w 1999 r w % Ogółem w województwie - w sektorze I: rolnictwo - w sektorze II: przemysł, budownictwo - w sektorze III: usługi: rynkowe nierynkowe	114,5 131,4 104,0 98,3 103,1 100,0	100,0 100,0 100,0 100,0 100,0 100,0	PKB
9	Wartość brutto środków trwałych ogółem w 1999 r. W %	7,4	100,0	PKB
10	Nakłady inwestycyjne ogółem w 1999r. w %	8,5	100,0	PKB
11	Nakłady na działalność badawczo – rozwojową na 1 mieszkańca w zł	105,0	124,1	RSW
12	Stopa bezrobocia wg BAEL w III kwartale 2002r. W %	26,1	19,8	GUS
13	Liczba studentów na 10 tys. mieszkańców	444,5	408,4	RSW
14	Drogi o nawierzchni twardej w km/100 km ²	91,3	79,9	RSW
15	Ofiary śmiertelne wypadków na 100 tys. ludności	15,3	16,3	RSW
16	Emisja zanieczyszczeń pyłowych na 1 km ² w t	1,0	0,6	RSW
17	Emisja zanieczyszczeń gazowych na 1 km ² w t	5,6	6,7	RSW
18	Udział ścieków nieoczyszczonych przemysłowych i komunalnych w ogólnej ilości ścieków	3,8	3,3	RSW
19	Lasy i grunty leśne w powierzchni ogólnej w %	28,2	28,4	RSW
20	Sieć wodociągowa rozdzielcza w km na 100 km ²	58,8	67,8	RSW
21	Sieć kanalizacyjna rozdzielcza w km na 100 km ²	24,5	16,4	RSW